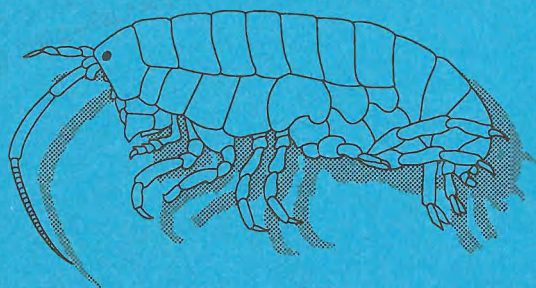

Afgiftekantoor Oostende X

ISSN 0773-3542

De Strandvlo

Verantwoordelijke uitgever: Francis Kerckhof, Muscarstraat 14, 8400 Oostende

ZWO-VZW

Victorialaan 3
B-8400 Oostende

Driemaandelijks Tijdschrift
van **De Strandwerkgroep België**
Jaargang 14 nr. 4
December 1994

Periodiek van "De Strandwerkgroep", vereniging voor mariene biologie.
Verschijnt driemaandelijks.

Voorzitter: Francis KERCKHOF, Muscarstraat 14, 8400 Oostende. Tel. 059/50.72.94

Penningmeester, ledenadministratie & verkoop oude nrs. van De Strandvlo: Bart VERHAEGHE,

Zuidbroekstraat 11, 8600 Woumen. Tel. 051/50.23.46

Secretaris: Dirk WOUTERS, Balansstraat 167 (bus 4), 2018 Antwerpen. Tel. 03/248.29.37

Redacteur: Ingrid JONCKHEERE, Kerkeweg 32, 8490 Snellegem. Tel. 050/81.37.68 of 058/52.19.46

Natuurhistorisch Archivaris: Jean-Paul VANDERPERREN, Hoogstraat 137, 1980 Zemst. Tel. 015/61.07.81

Public Relations: Marie-Thérèse PANNEELS-VANHAELLEN, Lindegaarde 3, 1830 Machelen. Tel. 02/251.86.56

Bestuurslid: Guido RAPPE, Kapelstraat 3, 9910 Ursel. Tel. 093/74.39.68

Abonnementsprijs: 250,- BEF. Te storten op rek. 001-1091291-20, t.n.v. "De Strandwerkgroep" p/a B. VERHAEGHE (zie hoger). Buitenlandse leden gebruiken postrek. 000-1493424-12. In Nederland kan gestort worden op postgiro 0222305 met vermelding "Strandwerkgroep België". Het lidgeld bedraagt 15 gulden.

Je kunt steunlid worden door storting van minimum 500,- BEF.

INHOUD.

Woord Vooraf.	120
Bestuursmededelingen - Excursiekalender - Jaarvergadering.	121
Vanderperren J.P. Richtlijnen voor het invullen van de "Streeplijst voor aangespoelde strandvondsten"	124
Vanhaelen, M.-Th. Eikapsels van de kathaai op het strand van Oostduinkerke.	127
Van Rillaer, L. 24.04.1994 - DAG VAN DE AARDE - Strandexcursie Oostelijke strekdam te Heist.	130
Jonckheere, I. Gedoornde hartschelp levend op het strand van Koksijde	135
Wouters, D. Bevriende organisaties - even voorstellen : De "Marine Conservation Society" (Groot-Brittannië).	136
Faasse, M. Raadsel	138
Kerckhof F. Nota's over zeepissebedden van het geslacht <i>Idotea</i> (Crustacea, Malacostraca)	139
Wouters, D. Een verse penhoren <i>Turritella communis</i> (RISSO) op het Koksijdse strand.	145
Udekem d'Acoz, C. Existence d'une population de <i>Rhithropanopeus harrisii</i> (GOULD, 1841) à Lillo dans le Bas-Escaut (Crustacea, Decapoda, Brachyura).	147
Korte Mededelingen	149
Document	152
Gesignaleerde literatuur	155
Inhoud jaargang 14 - 1994	156

WOORD VOORAF

Dit is alweer het laatste nummer voor het jaar 1994. Hopelijk is dit niet het allerlaatste boekje dat je ontvangt en word je in het jaar 1995 terug lid van de Strandwerkgroep. In bijlage vind je een overschrijvingsformulier en bij de bestuursmededelingen wat uitleg over hoe je terug lid wordt.

In dit nummer vind je het programma van de jaarvergadering en de volledige excursiekalender voor het nieuwe jaar. Noteer meteen de data's in je agenda.

Er is aandacht voor wat er op het Belgische strand aanspoelde o.a. eikapsels van de kathaai, een verse penhoren, een wenteltrap met operculum, een gedoornde hartschelp.

Ook over het voorkomen van diverse zeepissebedden van het geslacht *Idotea* in de omgeving van Oostende en het zuiderzeekrabbetje langs de rechter-Scheldeover lees je in dit nummer meer.

Bij het boekje van juni stak een streeplijst voor aangespoelde strandvondsten, ook in dit nummer vind je een exemplaar. Hoe je die moet invullen lees je in deze uitgave.

Er zijn ook een paar wijzigingen aan de lay-out aangebracht. Zo vermijden we het aantal lege plekken in ons boekje.

Een paar nieuwe rubrieken doen hun intrede. Document : De vertaling of samenvatting van een belangrijke publikatie. In dit nummer het "North Sea Quality Status Report 1993". Inhoudstafel : Vanaf dit jaar wordt telkens in het vierde boekje een inhoudstafel van de volledige jaargang gedrukt.

We eindigen ook ditmaal met wat gesignaleerde literatuur.

BESTUURSMEEDEDELINGEN

Het symposium 10 jaar Belgica (Noordzeecongres 17-19 oktober 1994).

Zoals reeds in de vorige Strandvlo werd aangekondigd nam een delegatie van de Strandwerkgroep (m.n. F. Kerckhof, I. Jonckheere, D. Wouters) deel aan dit symposium, dat in de pers ruime weerklank vond, niet omwille van de wetenschappelijke gegevens die op het congres werden bekendgemaakt, maar omwille van de taalrel met Minister Dehousse. Het weinige dat over de wetenschappelijke bevindingen werd gepubliceerd werd dan nog dikwijls op een verdraaide manier weergegeven. Maar het dient toegegeven : het is bijzonder moeilijk om van dit veelzijdige congres een synthese te geven. Om onze lezers ballast te besparen vonden wij het nuttig om in deze Strandvlo de conclusies te publiceren van het zeer belangrijke North Sea Quality Status Report 1993.

Lidmaatschapsbijdrage Strandwerkgroep 1995

Wanneer u deze Strandvlo ontvangt kondigt zich weer een nieuw jaar aan. Hoog tijd dus om uw lidmaatschap te hernieuwen. Stort liefst vandaag nog 250 frank op rek. 001-1091291-20 t.n.v. "De Strandwerkgroep" p/a Bart Verhaeghe, Zuidbroekstraat 11, 8600 Woumen. Voor Nederlandse leden bedraagt de jaarlijkse bijdrage 15 gulden, te storten op postgiro 0222305 t.n.v. "Strandwerkgroep België".

Dia-reeks Strandwerkgroep - oproep tot medewerking

Het bestuur slooft zich momenteel uit in het selecteren van goede dia's over het strand en mariene organismen. Wij nemen alle goede dia's in dank aan. Kunt u er geen missen ? Geen probleem : wij kunnen van uw dia's duplicaten laten maken (of u laat voor ons kopies maken - een vergoeding kan eventueel geregeld worden). Ook foto's zijn welkom.

Strand Heist-West beschermd door duinendecreet

Het biologisch waardevolle strand van Heist-West (grenzend aan de oostelijke havendam van Zeebrugge) werd - tot verrassing van velen - opgenomen in het duinendecreet, waardoor het van een effectieve bescherming kan genieten. Het is juist omdat op dit strand de bouw overwogen werd van een nieuwe jachthaven, dat het strand werd opgenomen in het Duinendecreet.

Niets lijkt nu de oprichting van een strandreservaat aldaar nog in de weg te staan. Wordt vervolgd !

IZWO aanmoedigingsprijs voor een lid van de Strandwerkgroep

Vera Van Lancker kreeg de eerste 'IZWO Aanmoedigingsprijs Jonge Vlaamse Mariene Vorsers' voor haar inzending : Studie van de morfologie en sedimentdynamiek op het centrale deel van de Gootebank, zuidelijke Noordzee .

Erratum

- De Strandvlo, nr. 3 : p. 98 - 10de lijn. uitgroeï van de lip in plaats van de lijn

Excursiekalender 1995

Zaterdag 4 maart : dagexcursie naar Audresselles (Noordfranse kust, ten zuiden van Cap Gris-Nez)

Afspraak : om 7.15 uur op de markt te Audresselles.

Zaterdag 23 april : in het kader van "Dag van de Aarde", strandexcursie naar Lombardsijde.

Afspraak : om 13.30 uur aan Cristal Palace, camping bij het strand, tussen militair domein en Westende, St.-Laureins.

Zaterdag 13 mei : strandexcursie Vosseslag - De Haan. In samenwerking met Natuurreservaten afdeling De Haan.

Afspraak : om 15.00 uur . Tramhalte Vosseslag, bij voetgangersbrug.

Zaterdag 15 juli : strandexcursie Retranchement/Cadzand, nabij de Zwinmonding.

Afspraak : om 10.00 uur aan Hotel Noordzee.

Zaterdag 28 oktober : strandexcursie Oostduinkerke. In samenwerking met
Natuurreservaten, afdeling Westkust.

Afspraak : om 10.00 uur. Centrum van de Zeedijk.

Zaterdag 25 november : Strand Heist.

Afspraak : om 10.00 uur. Westelijke havendam, nabij oude vuurtoren, Heist

Zaterdag 23 december : het Westhoekstrand, De Panne en Bray-Dunes.

Afspraak : om 10.00 uur op het einde van de Dynastielaan.

*Voor praktische informatie i.v.m. bovenstaande uitstappen kun je steeds terecht
bij iemand van het bestuur (tel.-nrs. zie binnenflap).*

**Jaarvergadering Strandwerkgroep op
zaterdag 18 februari 1995**

Plaats : Jeugdherberg "De Ploate", Langestraat 82, Oostende.

Programma :

- 9 uur 30 : Ontvangst met koffie
- 10 uur 00 : Voordracht Guido Rappé : "Het waarnemen op zee van walvisachtigen in het Noordoost-Atlantische gebied" (met dia's).
- 12 uur 30 : Middagmaal (vooraf uw naam doorgeven aan Francis Kerckhof - kosten : 250 fr.).
- 14 uur 00 : Administratief gedeelte (verslagen van de bestuursleden).
- 14 uur 45 : Voordracht Cédric d'Udekem d'Acoz : "De Decapoda (krabben, garnalen ...) van West-Europa" (met dia's).

- Er zal ruim gelegenheid zijn voor het determineren van mariene organismen, met speciale aandacht voor **wieren**. Een aantal stereomicroscopen zal ter beschikking staan van de leden.
- Was u in 1994 de gelukkige vinder van een merkwaardige vondst, aarzel niet ze mee te brengen !
- Bent u op zoek naar goede literatuur over het strand ? Geen nood : boekhandel Univers Sous-Marin zorgt voor een ruim boekenaanbod.
- Voelt u zich geroepen om het bestuur van de Strandwerkgroep te vervoegen ? Aarzel niet om de voorzitter te contacteren. Nieuwe werklustige mensen zijn steeds welkom in het bestuur.

Opgelet !! Vergeet niet de datum van onze jaarvergadering in uw agenda te noteren; er worden immers geen afzonderlijke uitnodigingen rondgestuurd.

Richtlijnen voor het invullen van de "Streeplijst voor aangespoelde strandvondsten"

J.P. Vanderperren

Inleiding

In DE STRANDVLO van juni vond je een exemplaar van onze nieuwe streeplijst, bij dit nummer steekt er terug een exemplaar. Het is niet de bedoeling hier een determinatietabel te geven, maar wel een korte handleiding bij het invullen van deze lijst.

Doel

Standvondsten worden onder allerlei vormen gesignaleerd, gaande van mondeling, over bierviltjes tot computerlistings. De bedoeling is, om met het invoeren van de nieuwe streeplijst, tot een uniforme en complete manier van melden te komen. Een waarneming is des te interessanter als naam, datum, vindplaats en omstandigheden samen geregistreerd worden. Dikwijls wordt er door de strandbezoeker nauwelijks gelet op de algemene soorten. Evoluties op lange termijn in hoeveelheid en omstandigheden zijn echter eveneens interessant om volgen.

De streeplijst

Bovenaan bevindt zich een vak voor algemene gegevens. Het invullen van je naam is van belang om te weten in welke collectie een interessante vondst zich bevindt en voor het bekomen van bijkomende informatie door geïnteresseerde leden.

Met GEMEENTE bedoelen we de naam van de lokaliteit (bijvoorbeeld Oostende), met daarbij een nauwkeurige beschrijving van de plaats (bijvoorbeeld Halve Maan, Klein Strand, W-staketsel, enz).

Je kan eventueel een strook strand vermelden met het aantal onderzochte kilometers.

Met VINDPLAATS bedoelen we de plaats op het strand, bijvoorbeeld vloedlijn, laagwaterlijn, golfbreker, stormvloedlijn, aanspoelselvlekken enz.

De streeplijst bevat een aantal normaal aan onze kust voorkomende soorten. Ze zijn ingedeeld in grote groepen: schelpen, wieren, kwallen, kreeftachtigen, mosdiertjes, hydroïëdpoliepen, stekelhuidigen, wormen en diversen. Vogels en vissen werden niet specifiek in deze lijst opgenomen. Deze aangespoelde vondsten noteer je onder de rubriek "BIJZONDERE WAARNEMINGEN", die voorbehouden is voor alle soorten die niet in de lijst voorkomen. Ook bij de respectievelijke groepen is er plaats vrij voor extra waarnemingen.

De streeplijst is een geheugensteun om toch je aandacht te trekken op soorten waar je misschien anders zou over kijken of vergeten te vermelden. Voor beginners is het ook een leidraad voor wat je zoal kan verwachten tijdens een zoektocht. Na je strandwandeling overloop je best nog even de lijst terwijl alles nog fris in je geheugen staat. Een niet ingevuld vakje betekent dus dat je de soort niet waargenomen hebt, maar er wel naar uitgekeken hebt. Wanneer je doelbewust niet naar een bepaalde soort of groep gezocht hebt, doorstreep dan het vakje.

Wanneer je de juiste naam niet kent, vul dan toch de groep in waartoe je denkt dat de soort behoort (bijvoorbeeld vlokreeft spec. bij de kreeftachtigen). Toon eventueel je vondst aan medeleden van de S.W.G. voor juiste determinatie. De excursies van de S.W.G. zijn daarvoor een uitstekende gelegenheid! Raadpleeg de excursiekalender voor juiste data.

Per waargenomen soort vul je eveneens het AANTAL, de TOESTAND en liefst interessante OPMERKINGEN in.

Het schatten van het aantal is steeds nogal subjectief. Daarom volgende richtlijnen:

- enkele exemplaren : "E" invullen of het AANTAL indien een juiste telling gebeurde
 - algemeen voorkomend : "A" voor enkele tientallen per km, - veel voorkomend : "V" voor honderdtallen per km, - massaal voorkomend : "M" voor duizenden per km
- Fragmenten, bijvoorbeeld van een krab, tel je als een exemplaar als minstens 3/4 van het dier aanwezig zijn.

Voor het beschrijven van de TOESTAND van de vondst vul je "L" in wanneer er duidelijk tekenen van leven zijn.

In de kolom OPMERKINGEN kan je alle bijkomende inlichtingen kwijt over de vondst, zoals bijvoorbeeld :

doublet, losse klep, fossiel, oud, vers, met vleesresten, juveniel, de afmetingen, gevonden in de eb- of vloedlijn, in plassen, op wier, op drijfhout, in trossen, ingegraven, kleur, met eitjes, als parasiet op andere soort, fragmenten, vervellingen, schilden, enz.

ALGEMENE OPMERKINGEN OVER HET STRAND, WEER, WIND, enz. noteer je onderaan bladzijde twee. Is er de vorige dagen storm geweest, windrichting, is de vloedlijn oud of vers, is er veel drijvend materiaal aangespoeld, enz., kortom je algemene indruk over het strand.

Determinatie

In de meeste gevallen kom je al een heel eind met algemene gidsen zoals :

- **ELSEVIERS GIDS VOOR STRAND EN KUST** (AC Campbel - Elsevier)
- Opnieuw verschenen als : **TIRION GIDS VAN STRAND EN KUST**.
- **COLLINS POCKET GUIDE TO THE SEA SHORE** (J Barrett & CM Yonge -Collins) ISBN 0 00 219321 3
- **WAT VIND IK AAN HET STRAND?** (WJ Prud'homme van Reine - Thieme)
- **ZEEBOEK** (Jeugdbondsuitgeverij JBU - Stichting Uitgeverij KNNV) ISBN 90 5107 007 1
- **MOUSSAULT'S GIDS VAN DE NOORDZEEKUST**. (G. Houvenaghel - Moussault)

Sommige van deze uitgaven zijn al dan niet tijdelijk uitverkocht, maar misschien nog wel tweedehands of in de bibliotheek te vinden.

Verder bestaan er nagenoeg voor alle groepen gespecialiseerde werken en zijn er natuurlijk ook onze eigen publikaties in "De Strandvlo"

Versturen

De ingevulde formulieren stuur je op naar het :

NATUURHISTORISCH ARCHIEF - S.W.G.
J.P. Vanderperren
Hoogstraat, 137
1980 Zemst

De blanco formulieren mag je naar believen kopiëren. Voor bijkomende exemplaren kan je ook de bestuursleden contacteren.

Wij wensen je nog veel strandplezier en een hoop interessante vondsten die we met plezier zullen registreren.

Hoogstraat, 137
1980 Zemst

Eikapsels van de kathaai op het strand van Oostduinkerke

M.-Th. Vanhaelen

Op 10 april 1994 lag bij de waterlijn te Oostduinkerke, Sint-André een tros met 6 erg verweerde eikapsels van de kathaai *Scylliorhinus stellaris* (L., 1758) (fig. 1).

De lange, sterk gekronkelde draden vormden een onontwarbaar dik kluwen; van de dozen waren slechts enkele flarden en de stevige gegroefde zijkanten overgebleven.

Op draden en dozen waren een 60-tal zeer verse eikapsels van de gevlochten fuikhoren afgezet, die hun rozige, korrelige dooierinhoud nog bevatten. Er zat ook een levend rozerood anemoontje van ± 1 cm op één der zijkanten.

Tussen de draden vond ik een minuscule wit slangsterretje (spanwijdte ± 4 mm), resten zeespriet *Nemertesia* sp., gekromde zeeborstel *Hydrallmania falcata* en zeecypres *Sertularia cupressina*.

Aan de binnen- en buitenkant van de doosresten zitten een 100-tal uiterst kleine zeepokken.

Deze haaiekapsels, op Normandische en Bretoense kusten gemakkelijk in versere toestand te vinden (fig. 2) zijn op de Belgische stranden een zeldzaamheid. Zelf vond ik ze nooit eerder aan onze Westkust. Ook in Nederland zijn de eikapsels van de kathaai zeer zeldzaam (LACOURT, 1979).

Fig. 1 Tros eikapsels van de kathaai, *Scylliorhinus stellaris*, Oostduinkerke
10 april 1994 - Ware grootte

24.04.1994 - DAG VAN DE AARDE - Strandexcursie Oostelijke strekdam te Heist.

Luc Van Rillaer

De strandexcursie stond in het teken van de "dag van de aarde" en in dit kader was er natuurlijk ook de nodige belangstelling van de media. Onze vereniging kreeg de gelegenheid haar werking bij het grotere publiek in het daglicht te stellen, bij wijze van een interview, welke de dag nadien werd uitgezonden op de regionale zender "FOCUS". De zon scheen, een aantal enthousiastelingen, een strak windje, kortom, het beloofde dus....

De bedoeling was naar planten te kijken, maar daar kwam niets van in huis omdat ons oog direct viel op een rijke aanspoelselbank. Ook lagen er veel turfblokken gevuld met *Barnea candida* en heel wat drijvend materiaal van de vorige periode op het strand o.a. schilden van inktvissen *Sepia orbignyana*, *Sepia elegans* en *Sepia officinalis*. Diverse voorwerpen (een krat, een paal) waren bezet met eendemossels *Lepas anatifera*,

Ook vermeldenswaard is de vroege vondst van een blauwe haarkwal *Cyanea lamarckii*.

Korte beschrijving van het gebied :

Het gebied is het stuk strand gelegen ten oosten van de uitbouw van de Zeebrugse haven in zee. Het landschap bestaat uit een jong begroeid strand met embryonale duintjes. Er is tevens reeds duidelijke schorrevorming in de natte depressies. Deze is te wijten aan het kleine hoogteverschil tussen hoog en laag water en de bufferende werking op de stroming door de aanwezige strekdam. De schorre is aan de zeezijde afgeboord met een min of meer ondiepe geul waarin momenteel levende *Hydrobia ulvae*, *Mya arenaria*, *Cerastoderma edule* voorkomen. Op dit jonge zeekleirijke schor is reeds een begroeiing waar te nemen, vnl. *Suaeda maritima* (klein schorrekruid). Deze plek is ook de ideale rustplaats voor talrijke meeuwen en andere vogels. Het lagere gedeelte bestaat uit een natuurlijke afzetting van fijn zand (terug een gevolg van de bufferende werking van de strekdam). De bezoekersdruk is er relatief laag, maar gezien de kwetsbaarheid van het gebied reeds meer dan voldoende.

Verder dient opgemerkt dat dit stuk strand ook dik bezaaid ligt met allerlei fossiele resten van diverse zeeorganismen(hoofdzakelijk uit het Eem). Dit is een gevolg

van de indertijd uitgevoerde opspuitingswerken. Het spel van water en wind maakt dat dit gebied echter langzamerhand aan het veranderen is.

Wat de directe gevolgen zijn van al deze voorheen opgesomde ingrepen, kunnen we zien aan de veranderende biologie van het terrein. Niet alleen op plantkundig gebied, doch ook op het gebied van voorkomen van bepaalde zeeorganismen. Steeds meer en meer soorten welke vroeger nooit op deze plaats gevonden werden, worden er nu levend aangetroffen. Ik citeer : *Ensis directus*, *Cerastoderma edule*, *Nassarius reticulatus*, *Hydrobia ulvae* (volgens mij de enige plaats in België waar deze gastropode voorkomt op het strand), *Macra corallina*, *Spisula subtruncata* en *Crassostrea angulata*. *Patella vulgata* werd niet gevonden, doch komt wel levend voor op de strekdam. Deze kan echter niet als een nieuwe soort aanzien worden daar deze reeds vroeger op de golfbrekers voor Knokke-Heist gevonden werden (weliswaar sporadisch).

Tot slot blijkt dat uit hetgeen er zich voor het ogenblik voordoet aan de oostelijke strekdam, het wenselijk is dat de nodige maatregelen zouden getroffen worden tot bescherming van dit gebied.

**Nestor de Tiérestraat
8300 Knokke-Heist**

Dank aan N. Severijns voor het noteren van de waarnemingen

Noot van de Redactie

Meer over de bescherming van dit gebied lees je vooraan in dit nummer bij de bestuursmededelingen.

Record#	LATIJNSE	NEDERLANDS	DATUM	AANT	TOEST	GEM	VINDPLAATS	OPMERKING	WNR	HID2
1	ABRA ALBA	WITTE DUNSCHAAL	940424	A	D+V	HE	AANSPOEISEL	DOUBLETTEN; ENKELE MET DOOD DIER	SWG	1
2	ACANTHOC. cf. TUBERCULARIS		940424	2		HE	STRAND	FOSSIEL, FRAGMENTEN	SWG	1
3	BARNEA CANDIDA	WITTE BOORMOSSEL	940424	M	V	HE	AANSPOEISEL+STUK TURF	TURF: DOUBLN. MET 3DE SCHELPSTUK	SWG	1
4	CERASTODERMA EDULE	KOKKEL	940424	A	L	HE	AANSPOEISEL+STRANDKEL	DOUBLN.; LEVENDE EXN. IN STRANDKEL	SWG	1
5	CERASTODERMA LAMARCKI	BRAKWATERKOKKEL	940424	A		HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	1
6	CRASSOSTREA ANGULATA	PORTUGEESE OESTER	940424	A	L+V	HE	AANSPOEISEL EN DAM	LEVENDE DIEREN EN VERSE DOUBLN.	SWG	1
7	DONAX VITTATUS	ZAAGJE	940424	E		HE	AANSPOEISEL		SWG	1
8	ENSIS DIRECTUS	AMERIKAANSE ZWAARDSCHEDI	940424	A	D+V	HE	AANSPOEISEL	ENKEL DOUBLN., ENKELE DODE EXN.	SWG	1
9	ENSIS MINOR	KLEIN TAFELMESHEFT	940424	1		HE	AANSPOEISEL	FRAGMENT VAN OUD DOUBLET	SWG	1
10	FLEXOPECTEN FLEXUOSUS		940424	1		HE	AANSPOEISEL	FOSSIEL	SWG	1
11	GASTRANA FRAGILIS		940424	1		HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	1
12	LAEVICARDIUM CRASSUM	NOORSE HARTSCHELP	940424	1		HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	1
13	LUTRARIA MAGNA	(OTTERSCHHELP)	940424	1		HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	1
14	LUTRARIA SPEC.	(OTTERSCHHELP)	940424	1		HE	STRAND	FOSSIEL, FRAGMENT	SWG	1
15	MACOMA BALTHICA	NONNETJE	940424	A	V	HE	AANSPOEISEL	DOUBLETTEN	SWG	1
16	MACTRA CORALLINA	GROTE STRANDSCHELP	940424	E		HE	AANSPOEISEL		SWG	1
17	MEGACARDITA PLANICOSTA		940424	A		HE	STRAND	FOSSIEL; ONDERSOORT LERICHEI	SWG	1
18	MYA ARENARIA	STRANDGAPER	940424	1	L	HE	IN STRANDKEL	JUVENIEL (ONG. 1.5CM LANG)	SWG	1
19	MYA TRUNCATA	AFGEKNOTTE GAPER	940424	1		HE	AANSPOEISEL	MET PERIOSTRACUM	SWG	1
20	MYTILUS EDULIS	MOSSEL	940424	A	D+V	HE	AANSPOEISEL	DOUBLN.; ENKELE MET DODE DIER	SWG	1
21	OSTREA EDULIS	OESTER	940424	A		HE	AANSPOEISEL + STRAND	FOSSIEL	SWG	1
22	PETRICOLA PHOLADIFORMIS	AMERIKAANSE BOORMOSSEL	940424	A	L+V	HE	AANSPOEISEL+TURFBLOK	ENKELE LEVEND OF MET DOOD DIER	SWG	1
23	PHOLAS DACTYLUS	PHOLADE	940424	5		HE	AANSPOEISEL + STRAND	1 VOLLEDIG, 1 BESCH. EN 3 FRAGMN	SWG	1
24	SAXICAVELLA JEFFREYSI	GEPLOOIDE ROTSBOORDER	940424	1		HE	AANSPOEISEL		SWG	1
25	SCROBICULARIA PLANA	PLATTE SLIJKGAPER	940424	1		HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	1
26	SOLEN MARGINATUS	MESSCHEDI	940424	1		HE	AANSPOEISEL	FRAGMENT VAN KLEP	SWG	1
27	SPISULA SOLIDA	STEVIGE STRANDSCHELP	940424	E		HE	AANSPOEISEL + STRAND	OUDE EN FOSSIEL	SWG	1
28	SPISULA SUBTRUNCATA	HALFGEXNOTTE STRANDSCHEL	940424	A	L+D	HE	AANSPOEISEL + STRAND	VAAK MET LEVEND OF DOOD DIER	SWG	1
29	TELLINA FABULA	RECHTSGESTREEPTE PLATSCH	940424	E		HE	AANSPOEISEL		SWG	1
30	TELLINA TENUIS	TERE PLATSCHELP	940424	E		HE	AANSPOEISEL	DOUBLETTEN	SWG	1
31	VALVATA PISCINALIS		940424	E		HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	1
32	VENERUPIS AUREA SENESCEN		940424	A		HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	1
33	VENERUPIS DECUSSATA	GERUIE TAPIJTSCHELP	940424	1		HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	1
34	VENUS VERRUCOSA	VENUSSCHHELP	940424	1		HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	1
35	ZIRFEA CRISPATA	RUWE BOORMOSSEL	940424	E		HE	AANSPOEISEL	OUDE KLEPPEN	SWG	1
36	ALVANIA LACTEA	MELKWIT DRIJFHORENTJE	940424	E		HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	2
37	BELA NEBULA	SLANKE TRAPGEVEL	940424	E		HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	2
38	BITTIIUM RETICULATUM		940424	A		HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	2
39	BORCOTROPHON TRUNCATUS		940424	E		HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	2
40	BUCCINUM UNDATUM	WULK	940424	E		HE	AANSPOEISEL	MEESTE BESCHADIGD, OUD	SWG	2
41	BUCCINUM UNDATUM	EIKAPSELS VAN DE WULK	940424	E	V	HE	VLOEDLIJN		SWG	2
42	CREPIDULA FORNICATA	MUILTJE	940424	1		HE	AANSPOEISEL		SWG	2
43	EPITONIUM CLATHRUS	WENTELTRAP	940424	E		HE	AANSPOEISEL		SWG	2

Mollusken

Strandvlo

	44	GIBBULA CINERARIA	ASGRAUWE TOLHOREN	940424	E	HE	AANSPOESEL	OUDE	SWG	2		
	45	GIBBULA TUMIDA	OPGEZWOLLEN TOLHOREN	940424	E	HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	2		
	46	HAMINOEA SPEC.		940424	1	HE	AANSPOESEL	FOSSIEL	SWG	2		
	47	HAUSTATOR SOLANDERI	(FOSSIELE PENHOREN)	940424	A	HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	2		
	48	HYDROBIA ULVAE	BRAKWATERHORENTJE	940424	A	L	HE	DAM	SWG	2		
	49	LACUNA VINCTA	SCHEEFHOREN	940424	E	HE	STRAND	FOSSIEL	SWG	2		
	50	LITTORINA LITTOREA	GEWONE ALIKRUIK	940424	A	L	HE	AANSPOESEL EN DAM	ENKEL LEVEND OP DE DAM	SWG	2	
Mollusken	51	NASSARIUS RETICULATUS	GEVLOCHTEN FUIKHOREN	940424	A	V	HE	AANSPOESEL		SWG	2	
	52	NATICA ALDERI	GLANZENDE TEPELHOREN	940424	A	HE	AANSPOESEL	VAAK MET FIGUREN		SWG	2	
	53	NATICA CATENA	TEPELHOREN	940424	E	HE	AANSPOESEL	OUDE		SWG	2	
	54	MUCELLA LAPILLUS	PURPERSLAK	940424	E	HE	AANSPOESEL	OUDE		SWG	2	
	55	OCENEBCRA ERINACEA	STEEKELHOREN	940424	E	HE	AANSPOESEL	FOSSIEL		SWG	2	
	56	OENOPOTA TURRICULA	TRAPGEVEL	940424	A	HE	STRAND	FOSSIEL		SWG	2	
	57	OMALAXIS cf. BRUXELLIENSIS		940424	E	HE	STRAND	FOSSIEL		SWG	2	
	58	RISSOA PARVA	KLEIN DRIJFHORENTJE	940424	A	HE	STRAND	FOSSIEL		SWG	2	
	59	DENTALIUM VULGARE	OLIFANTSTAND	940424	E	HE	STRAND	FOSSIEL		SWG	3	
Inktvissen (Cephalopoda)	60	SEPIA ELEGANS	SIERLIJKE ZEEKAT	940424	E	HE	AANSPOESEL	SCHILDEN		SWG	4	
	61	SEPIA OFFICINALIS	ZEEKAT	940424	E	HE	AANSPOESEL	SCHILDEN		SWG	4	
	62	SEPIA ORBIGNYANA	GEDOORDE ZEEKAT	940424	E	HE	VLOEDLIJN	SCHILDEN, MET ROSTRUM		SWG	4	
	63	BALANUS BALANOIDES	GEWONE ZEEPOK	940424	E	V	HE	AANSPOESEL	OP SCHELLEN		SWG	5
	64	CANCER PAGURUS	NOORDZEEKRAB	940424	E	HE	AANSPOESEL	FRAGMENTEN VAN SCHILD EN POTEN		SWG	5	
Kreeftachtigen (Crustacea)	65	CARCINUS MAENAS	STRANDKRAB	940424	E	L+D	HE	AANSPOESEL + DAM	1 LEVEND ONDER STEEN EN 1 DOOD		SWG	5
	66	CORYSTES CASSIVELAUNUS	HELMKRAB	940424	1	HE	AANSPOESEL	SCHILD		SWG	5	
	67	ELMINIUS MODESTUS	KRUISRIDDERPOK, STERPOK	940424	M	L	HE	OP ROTSEN VAN DE DAM		SWG	5	
	68	LEPAS ANATIFERA	EENDEMOSSEL	940424	E	V	HE	AANSPOESEL + HOUT		SWG	5	
	69	LIOCARCINUS HOLSATUS	GEWONE ZWEMKRAB	940424	E	HE	AANSPOESEL	SCHILDEN		SWG	5	
	70	LIOCARCINUS PUBER	FLUWELEN ZWEMKRAB	940424	E	HE	AANSPOESEL	POTEN		SWG	5	
Scorillekuidigen (Echinozoemata)	71	ECHINOCARDIUM CORDATUM	ZEEKLIT/HARTEGEL	940424	1	HE	AANSPOESEL	FRAGMENT VAN SCHILD		SWG	6	
	72	ECHINOCYAMUS PUSILLUS	ZEEBOOMTJE	940424	E	HE	AANSPOESEL			SWG	6	
	73	PSAMMECHINUS MILIARIS	GEWONE ZEEAPPEL	940424	1	HE	AANSPOESEL	KLEIN SCHILDDJE ZONDER STEKELS		SWG	6	
	74	NEREIS DIVERSICOLOR	ZEEZUIDENDPOOT	940424	E	L	HE			SWG	7	
Wormen (Annelida)	75	PECTINARIA KORENI	GOUDKAMMETJE	940424	A	HE	AANSPOESEL	LEGE KOKERS		SWG	7	
	76	SPIRORBIS BOREALIS	SPIRAALKOKERWORM	940424	E	HE	VLOEDLIJN	OP ZEEDEEN		SWG	7	
Zeeanemonen	77	SAGARTIA TROGLODYTES	SLIBANEMOON	940424	2	D	HE	AANSPOESEL		SWG	8	
Manteldieren (Tentaculata)	78	STYELA CLAVA	KNOTSZAKPIJP	940424	1	HE	AANSPOESEL	UITGEDROOGD EX.		SWG	9	
	79	ABIETINARIA ABIETINA	ZEEDEEN	940424	E	HE	VLOEDLIJN	MET SPIRAALKOKERWORM		SWG	10	
Nieledieren (Hydrozoa)	80	HYDRANTHIA ECHINATA	RUWE ZEERASP	940424	E	HE	AANSPOESEL	OP NATICA ALDERI		SWG	10	
	81	NEMERTESIA ANTEENNA	GEWONE ZEEPRIET	940424	E	V	HE	VLOEDLIJN		SWG	10	
	82	PLEUROBRACHIA PILEUS	ZEEGRUIF	940424	E	V	HE	VLOEDLIJN EN DAM		SWG	10	
Jasdiertjes (Bryozoa)	83	ALCYONYDIUM GELATINOSUM	ZEEVINGER	940424	1	V	HE	VLOEDLIJN		SWG	11	
	84	FLUSTRA FOLIACEA	BLADACHTIG HOORNWIER	940424	E	V	HE	VLOEDLIJN		SWG	11	
	85	ASCOPHYLLUM NODOSUM	KNOTSWIER	940424	A	V	HE	VLOEDLIJN		SWG	12	
Wieren	86	ENTEROMORPHA SPEC.	(DARWIER)	940424	M	L	HE	OP ROTSEN VAN DE DAM		SWG	12	
	87	FUCUS SPIRALIS	KLEINE ZEEEIK	940424	E	L	HE	OP ROTSEN VAN DE DAM		SWG	12	
	88	HIMANTHALIA ELONGATA	RIEMWIER	940424	E	HE	VLOEDLIJN			SWG	12	

Planten	89	PORPHYRA SPEC.	(PURPERWIER)	940424	A	L	HE	OP ROTSSEN VAN DE DAM	SWG	12
	90		DUINREIGERSBEK	940424	E	L	HE	STRAND	SWG	13
	91		STRAATGRAS	940424	E	L	HE	STRAND	SWG	13
	92		STRANDKWEK	940424	E	L	HE	STRAND	SWG	13
	93	AGROPYRON JUNCEUM	BIESTARWEGRAS	940424	E	L	HE	STRAND	SWG	13
	94	AMMOPHILA ARENARIA	HELMGRAS	940424	A	L	HE	STRAND	SWG	13
	95	CAKILE MARITIMA	ZEERAKET	940424	E	L	HE	STRAND	SWG	13
	96	COCHLEARIA DANICA	DEENS LEPELBIAD	940424	E	L	HE	STRAND	SWG	13
	97	HAMINIONE PORTULACOIDES	OBIONE, ZEEMELDE	940424	E	L	HE	STRAND	SWG	13
	98	HONCKENYA PELOIDES	ZEESTELEIN	940424	E	L	HE	STRAND	SWG	13
Vogels	99	PLANTAGO CORONOPUS	HERTSHOORNWEEGBREE	940424	E	L	HE	STRAND	SWG	13
	100	SUAEDA MARITIMA	KLEIN SCHORREKRUID	940424	E	L	HE	STRAND	SWG	13
	101	CHARADRIUS ALEXANDRINUS	STRANDPLEVIER	940424	E	L	HE		SWG	14
	102	HAEMATOPUS OSTRALEGUS	SCHOLEKSTER	940424	E	L	HE		SWG	14
	103	OENANTHE OENANTHE	TAPUIT	940424	E	L	HE		SWG	14
	104	STERNA HIRUNDO	VISDIEFJE	940424	E	L	HE		SWG	14

Gedoornde hartschelp levend op het strand van Koksijde

I. Jonckheere

Op 19 maart 1994 lag er na een hevige storm de nacht voordien heel wat aangespoeld op het Koksijdse strand.

Asterias rubens, *Ophura texturata*, *Echinocardium cordatum*, *Ensis directus*, *Ensis arcuatus*, *Spisula subtruncata*, *Mya truncata*, *Spisula solida*, *Cerastoderma edule*, *Donax vittatus*, *Crepidula fornicata*, *Macra corallina*, *Mytilus edulis*, *Macra corallina*, *Abra alba*, *Venerupis senegalensis* vond ik die dag allemaal levend.

De meest opvallende vondst van de dag was echter een levende *Acanthocardia echinata* (zie foto). Het dier lag bij de laatste golfbreker van Koksijde een paar meter voor de laagwaterlijn.

Ook vermeldenswaard is het lege doublet *Striarca lactea* die ik op mijn terugweg vond.

St.-Idesbaldusstraat 20 bus 9
8670 Koksijde

Bevriende organisaties - even voorstellen : De "Marine Conservation Society" (Groot-Brittannië).

D. Wouters

Dat natuur- en dierenbescherming in Groot-Brittannië populairder is dan op het vasteland is algemeen gekend. Het is dus niet verwonderlijk dat precies in het Verenigd Koninkrijk een vereniging werd opgericht die zich specifiek bezighoudt met de bescherming van het mariene milieu.

Het doel dat de MCS nastreeft is de bescherming van de zeeën voor het behoud van de mariene organismen. Zij wil dit vooral bereiken door de promotie van een milieuvriendelijk beheer van de zee.

De vijf principes die de MCS huldigt zijn : doorzettingsvermogen, preventie, zuivere productie, vrijheid van informatie en individuele milieu-verantwoordelijkheid.

De Marine Conservation Society wijst een confrontatiepolitiek af; zij gelooft integendeel in samenwerking met de overheid en andere organisaties om haar doelstellingen te bereiken. Zo streeft zij ook naar het oplossen van conflicten tussen de diverse gebruikers van de zee (bijv. conflicten met de visserij). Zij tracht alle zeegebruikers de noodzaak van natuurbescherming bij te brengen. In deze optiek is zij voorstander van een integraal kustzonebeheer.

Centraal bij de MCS staat het behoud van de biodiversiteit in het mariene milieu, door bescherming van habitats en individuele soorten. Daarvoor trachten zij zoveel mogelijk gegevens te verzamelen van alle mariene organismen die langs de kusten van het Verenigd Koninkrijk voorkomen.

Vanzelfsprekend is één van de belangrijkste actiepunten van de organisatie de strijd tegen de vervuiling. In dit kader verricht zij onderzoek naar de waterkwaliteit en het voorkomen van de diverse soorten afval op de stranden.

Tenslotte speelt de MCS een voortrekkersrol in de mariene natuureducatie, zowel naar de overheid en de man in de straat toe, als naar de onderwijswereld.

Onder het motto "Think globally - Act locally !" hebben onze Britse geestesgenoten lokale afdelingen opgericht. Het is verheugend vast te stellen dat in deze plaatselijke groepen heel wat jongeren actief zijn. Een regionale uitbouw is noodzakelijk om effectief deel te kunnen nemen aan nationaal en internationaal georganiseerde acties en projecten.

Zo wordt op initiatief van de MCS elk jaar een "Beachwatch" georganiseerd. In september 1993 werden door 1.238 leden 121 stranden bezocht in 35 verschillende

"counties". Niet minder dan 33 ton afval werd door MCS-vrijwilligers weggeruimd en geïnventariseerd. Deze jaarlijkse actie krijgt veel weerklank in de media.

De MCS neemt ook deel aan Coastwatch Europe, een organisatie die van eind september tot einde oktober instaat voor de inventarisatie van alle mogelijke kustvervuilingen, van Noord- tot Zuid-Europa.

Uniek is dat de MCS ook jaarlijks een onderzoek doet naar de gezondheidstoestand van de purperslak *Nucella lapillus* die het belangrijkste slachtoffer werd van de vergiftiging van het zeewater met TBT (tributyltin).

Een ander stokpaardje van de MCS is het volgen van het haaienbestand. Haaien zijn immers zeer belangrijk voor het behoud van het ecologisch evenwicht van onze zeeën. In dit verband wordt samengewerkt met de "Shark Specialist Group" van de World Conservation Union (IUCN).

Onze Britse vrienden waken tenslotte ook over de uitvoering van de Europese Habitat-Richtlijn, die o.m. ook aandacht schenkt aan de bescherming van het mariene milieu. Toch is de MCS niet helemaal tevreden over de toepassing van de Richtlijn in Groot-Brittannië. Sinds 1981 (het jaar dat de "Wildlife and Countryside Act" in voege trad) werden er nog maar twee mariene natuurreservaten opgericht. En tot op heden is de Britse regering blijkbaar niet van plan het aantal zeereservaten uit te breiden. Toch moeten de inspanningen van de Marine Conservation Society op langere termijn vruchten afwerpen. De organisatie wordt immers professioneel uitgebouwd en kan rekenen op de steun van enkele gulle sponsors. Zij geeft dan ook het prachtige verzorgde driemaandelijke tijdschrift "Marine Conservation" uit.

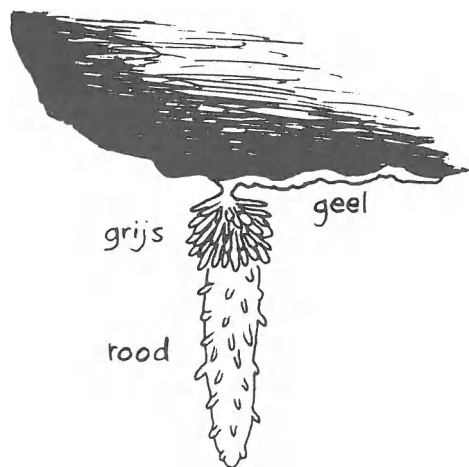
Voor niet-Britten bedraagt de jaarlijkse lidmaatschapsbijdrage 25 pond. Geïnteresseerden kunnen terecht op het volgend adres : Marine Conservation Society, 9 Gloucester Road, Ross-on-Wye, Herefordshire HR9 5BU, Great Britain.
(tel. 00-44-989-566017 - fax 00-44-989-567815)

**Balansstraat 167 (bus4)
2018 Antwerpen**

Raadsel

Marco Faasse

Tijdens een superspringtij in maart 1994 vond ik in Bretagne een merkwaardig wormachtig organisme (fig.). Het was vastgehecht aan de onderzijde van een steen bij de laagwaterlijn. Aan het dier zijn drie delen te onderscheiden :

- een geelbruin deel, glad, ruim 1 mm dik, ongeveer 3 cm lang, stevig vastgehecht aan de steen,
- een grijsachtig deel met vrij lange, zachte, intrekbare uitsteeksels, ongeveer 1 cm dik en lang, neerhangend van de steen,
- een wijnrood deel met korte witachtige uitsteeksels, eveneens ongeveer 1 cm dik, ca 4 cm lang.

Het dier is daarom zo raadselachtig, omdat mij totaal niet duidelijk is tot welke diergroep het behoort. Nog wat aanvullende gegevens. De vindplaats is de Côte Sauvage van het schiereiland Quiberon. Drie exemplaren waren vastgehecht aan dezelfde steen. De afhangende delen zijn sterk uitrekbaar.

's Nachts wordt het dier heel lang en dun. Waarschijnlijk zoekt het dan de omgeving af naar voedsel. Ik heb het gevoerd met dode aasgarnalen. De mondopening is gelegen op het uiteinde van het rode deel. Het regeneratievermogen is erg groot. Uit het middelste grijze deel kan één van de andere delen weer volledig aangroeien.

Schorerstraat 14
4341 GN Arnemuïden
Nederland

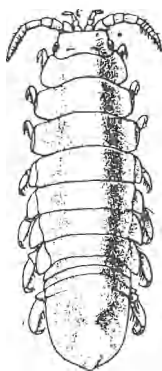
Nota's over zeepissebedden van het geslacht *Idotea* (Crustacea, Malacostraca)

F. Kerckhof

Inleiding

In de afgelopen periode had ik de gelegenheid om kennis te maken met enkele *Idotea* soorten die langs onze kust voorkomen. Blijkbaar zijn er weinig recente gegevens te vinden over deze groep zeepissebedden. Rappé (1989) verwijst meestal terug naar Holthuis (1950). Die vermeldt op zijn beurt een beperkt aantal waarnemingen. Daardoor hebben we een onjuist beeld van het voorkomen en de verspreiding van *Idotea*'s langs de Belgische kust. Om die onvolledige informatie wat aan te vullen geef ik hier enkele waarnemingen. Ik hoop daardoor misschien anderen te stimuleren om ook eens te letten op deze zeepissebedden. Ze zijn aan de hand van de geschikte literatuur (Naylor, 1972 en Huwae, 1977) vrij gemakkelijk op naam te brengen. En dat ze voorslagnog geen Nederlandse naam hebben hoeft niemand af te schrikken.

Voorkomen van *Idotea pelagica* (Leach, 1815) en *Idotea granulosa* (Rathke, 1843) op de golfbrekers rond Oostende.

Idotea pelagica (Leach)
Naar Sars (1897)

In een artikeltje verschenen in de vorige Strandvlo (Kerckhof, 1994) schreef ik dat de zeepissebed *Idotea pelagica* algemeen voorkomt tussen de mossels op de golfbrekers rond Oostende.

Onlangs vond ik bij het determineren van zeepissebedden afkomstig van de golfbreker naast het Westerstaketsel te Oostende een andere soort namelijk *Idotea granulosa*. De dieren kwamen ditmaal niet van tussen de mossels maar ik haalde ze van tussen donker buiswier, *Polysiphonia nigrescens* dat ik daar op 30 november 1992 verzameld had. *Polysiphonia nigrescens* is een fijn vertakt roodwierdje dat op geschikte plaatsen vanaf het medio litoraal plaatselijk

WAARNEMER :
GEMEENTE :

DATUM :

VINDPLAATS :

N A A M

AANTAL

TOESTAND

O P M E R K I N G E N

PALMARIA PALMATA

PURPERWIER

RIEMWIER

SUIKERWIER

VETERWIER

VEZELWIER

VINGERWIER

K W A L L E N

BLAUWE HAARKWAL

GELE HAARKWAL

KOMPASKWAL

OORKWAL

ZEEDRUIF

ZEEPADDESTOEL

K R E E F T A C H T I G E N

BREEDPOOTKRAB

FLUWELEN ZWEMKRAB

GEWONE ZWEMKRAB

GRIJZE ZWEMKRAB

HELMKRAB

HEREMIETKREEFT E. BERNHAR.

HEREMIETKREEFT D. PUGILAT.

KWALVLO

NOORDZEEKRAB

STRANDKRAB

N A A M	AANTAL	TOESTAND	O P M E R K I N G E N
M O S D I E R T J E S			
<u>BLADACHTIG HOORNWIER</u>			
<u>DOOSCHIJNENDE ZEEVINGER</u>			
<u>HARIGE VLIESCELPOLIEP</u>			
H Y D R O I D P O L I E P E N			
<u>GEKROMDE ZEEBORSTEL</u>			
<u>GORGELPIJP</u>			
<u>HARINGGRAAT</u>			
<u>ZEECYPRES</u>			
<u>ZEEDENNETJE</u>			
<u>ZEESPRIET</u>			
<u>VERTAKTE ZEESPRIET</u>			
S T E K K E L H U I D I G E N			
<u>HARTEGEL / ZEEKLIT</u>			
<u>SLANGSTER</u>			
<u>GEWONE ZEEAPPEL</u>			
<u>ZEEBOONTJE</u>			
<u>ZEESTER</u>			
W O R M E N			
<u>FLUWELN ZEEMUIS</u>			
<u>GOUDKAMMETJE</u>			
<u>PERKAMENTKOKERWORM</u>			
<u>SCHELPKOKERWORM</u>			
D I V E R S E N			
<u>KRABBEZAKJE</u>			
<u>SEPIA SCHILD</u>			
<u>EIKAPSEL ROG</u>			
<u>EIKAPSEL HONDSHAAI</u>			
<u>EIKAPSELS WULK</u>			
<u>ZEEANEMOON</u>			

[illegible]

STREEPLIJST VOOR AANGESPOELDE STRANDVONDSTEN
De Strandwerkgroep België Vereniging voor Mariene Biologie

N A A M	AANTAL	TOESTAND	O P M E R K I N G E N
S C H E L P E N			
AFGEKNOTTE GAPER			
AMERIKAANSE BOORMOSSEL			
AMERIKAANSE ZWAARDSCHEDI			
GEVLOCHTEN FUIKHOREN			
GEWONE ALIKRUIK			
GLANZENDE TEPELHOREN			
GROTE STRANDSCHELP			
GROTE ZWAARDSCHEDI			
HALFGEKNOTTE STRANDSCHELP			
OESTER (SPEC.)			
KLEIN TAFELMESHEFT			
KOKKEL			
MOSSEL			
MULTJE			
NONNETJE			
RECHTSGESTREEPTE PLATSCH			
RUWE BOORMOSSEL			
SCHAALHOREN			
STEVIJE STRANDSCHELP			
TAPIJTSCHHELP			
GEWONE TEPELHOREN			
TERE PLATSCHHELP			
WENTELTRAPJE			
WITTE BOORMOSSEL			
WITTE DUNSCHAAL			
WULK			
ZAAGJE			
W I E R E N			
BLAASWIER			
DARMWIER			
GEZAAGDE ZEEIK			
HAUWIER			
JAPANS BESSINWIER			
KAMMETJESWIER			
KLEINE ZEEIK/PLATWIER			
KNOTSWIER			

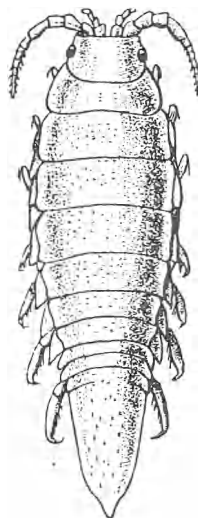
algemeen voorkomt. De *Idotea*'s die ik in het roodwier vond waren allemaal *Idotea granulosa*.

Idotea granulosa komt volgens Naylor (1972) algemeen voor in de getijdenzone. Grote exemplaren zouden talrijk zijn op knotswier (*Ascophyllum*) en op blaaswier (*Fucus*) terwijl kleinere individuen kleinere algen zoals rotswier (*Cladophora*) en buiswier (*Polysiphonia*) prefereren.

Huwae (1977) vermeldt de soort voor de Nederlandse kust als vrij algemeen maar nooit talrijk. Gegevens voor onze kust zijn schaars. Holthuis (1950) geeft enkele oude waarnemingen.

Zowel *Idotea granulosa* als *Idotea pelagica* leven in de getijdenzone. Het is bijgevolg niet verwonderlijk dat ze op de golfbrekers rond Oostende samen voorkomen. Toch blijkt hun biotoop enigszins te verschillen. Zo vond ik nog nooit *Idotea granulosa* tussen de mossels. Volgens Naylor (1972) zou *Idotea granulosa* ook minder geëxposeerde kusten prefereren. In meer aan de golfslag onderhevige gebieden zou ze dan vervangen worden door *Idotea pelagica*.

Idotea granulosa is te herkennen aan zijn nogal scherp toelopend en typisch vernauwd achterlijf dat eindigt in een punt. Daardoor is ze gemakkelijk te onderscheiden van de andere *Idotea* soorten.

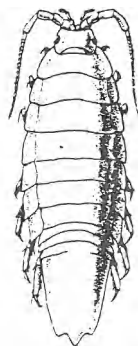
Idotea granulosa (Rathke)
Naar Sars

Tot slot, het is wel merkwaardig dat Daro (1969) in haar ecologische studie over het leven op een golfbreker te Knekke noch *Idotea granulosa*, noch *Idotea pelagica* vermeldt.

Een massale stranding van *Idotea emarginata* (FABRICUS, 1793) en *Idotea baltica* (PALLAS, 1772).

Op 24 september 1994, na een periode van nogal zwaar weer, eigenlijk nog net geen storm, bezocht ik het strand van de Halve Maan te Oostende. Op het strand lag zeer veel aanspoelsel dat er een dik pak vormde. Het grootste deel bestond uit kokers van de schelpkokerworm *Lanice conchilega* dikwijls nog met dier. Ook veel rolhout, gaande van kleine stukken tot vrij lange balken, afkomstig van de onderbouw van de golfbrekers, lag in dit aanspoelsel. Daartussen krabberesten, voornamelijk van dode

exemplaren, stukken van allerlei poliepenkolonies, versleten roggeeikapsels, sifo's van Mya's, stukken eikapsels van de wulk en dergelijke meer. Alles nogal versleten en niet al te vers meer. Ook de wieren en wierfragmenten, onder ander stukken riemwier, die in deze massa zaten gaven geen al te frisse indruk. Verder nogal wat afval, voornamelijk blikjes en stukken plastic, plastic zakken, fragmenten van flessen maar ook oude handschoenen, stukken stof, inlegkruisjes enz. Het was net of de zee een grote schoonmaak gehouden had. Echt vers waren eigenlijk alleen de massa's slibanemonen, *Sagartia troglodytes* en de talrijke stukken doorschijnende zeevinger *Alcyonidium gelatinosum*. Daarvan waren zowel de platte bruine stukken als de doorschijnende witte vertakte kolonies te vinden. Niets deed vermoeden dat in dit aanspoelsel verder nog iets speciaals zou te vinden zijn. Wel zag ik in het fijnste aanspoelsel in de laagwaterlijn enkele Idotea's zwemmen. Daarvan nam ik er enkele mee naar huis om ze te determineren. Het bleken exemplaren te zijn van de gewone zeepissebed *Idotea baltica*. Dat was op zich niet zo bijzonder. Deze soort had ik al wel meer gevist tussen aanspoel-

Idotea baltica (Pall.)

Naar Sars (1897)

sel in de laagwaterlijn. Maar ditmaal kwam er nog een tweede soort uit de bus, de als zeldzaam vermelde *Idotea emarginata*. Het was de eerste maal dat ik deze soort aantrof. Ik had ook wat stukken *Alcyonidium* en enkele stukken plastic, begroeid met kolonies mosdiertjes o.a. de harige vliescelpoliep *Electra pilosa*, meegenomen naar huis. Die voorwerpen leverden bij nader toezicht en onverwachts nog tientallen *Idotea*'s op, weer van beide soorten.

Bij een volgend bezoek aan het strand, op 28 september lag het aanspoelsel er nog steeds. Alleen de zeeanemonen waren verdwenen en de meeste levende wormen. Ik keek nu van dichterbij en zag tussen en op het aanspoelsel talrijke *Idotea*'s. Ze waren zo goed gecamu-

fleerd dat ze mij de vorige keer niet opgevallen waren. Op gelijk welk voorwerp dat ik oppakte zaten wel enkele exemplaren, dikwijls verscholen in spleten of plooien van het materiaal. Ook in en tussen het aanspoelsel waren ze werkelijk massaal aanwezig. Bij opkomend tij begonnen ze dan rond te zwemmen waardoor ze natuurlijk veel meer opvielen. Anders waren ze qua kleur perfect aangepast aan de ondergrond. Er waren mooie donker bruine exemplaren - bijna niet te zien op de bruine *Alcyonidium* stukken - over bleek bruine en grijsgroene - onopvallend in het aanspoelsel zelf - tot zelfs heldergroene, donkergroene en gemarmerde individuen.

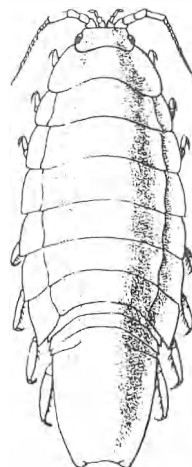
Beide soorten waren zowat even talrijk vertegenwoordigd, *Idotea emarginata* misschien iets minder. Er waren exemplaren bij van alle grootten, gaande van zeer juveniele (talrijk !) tot volwassen individuen.

Nu ik eenmaal wist van de aanwezigheid van de *Idotea*'s lette ik er bij mijn volgende bezoeken speciaal op. Tot en met 2 oktober bleven de *Idotea*'s massaal aanwezig. Daarna liepen hun aantallen geleidelijk aan terug. Op 6 oktober waren ze duidelijk minder talrijk. Op 9 oktober vond ik er slechts enkele, op 15 oktober tenslotte vond ik met veel moeite nog een exemplaar. Op 23 oktober vond ik er geen meer. Toen lag toch nog heel wat van het aanspoelsel op het strand, maar de "kwaliteit" was duidelijk minder. Zo was het veel compacter geworden en de onderste lagen waren zwart en stonken. Waarschijnlijk was dit toch wat te gortig voor de *Idotea*'s. Het was opvallend dat waar ze vooreerst nog in het aanspoelsel, voornamelijk tussen de *Lanice* kokers zelf aanwezig waren ik ze later daar niet meer in vond maar dan wel nog bijvoorbeeld op en in de stukken plastic of op de stukken *Alcyonidium*. Later zelfs daar niet meer op. Het laatste exemplaar dat ik vond had zich verscholen in een stuk plastic buis.

De massale aanwezigheid van de *Idotea*'s manifesteerde zich nog op andere manieren. Op 28 september lagen er massaal vervellingen in de vloedlijnzoom. En ze waren blijkbaar zo algemeen dat ook meeuwen erop fourageerden. Op 1 oktober vond ik een braakbal (van een zilvermeeuw ?) met alleen *Idotea* resten erin. En het was ook niet te verwonderen dat ik in deze periode zelfs enkele *Idotea baltica* van tussen de mossels op de golfbrekers kon halen.

Idotea's zijn volgens Naylor (1955) opruimers. Ze leven van afval en van afgestorven organismen. Het is dus niet verwonderlijk dat we ze dan ook tussen zulk materiaal aantreffen.

Beide *Idotea* soorten leven voornamelijk in het sublitoraal al kunnen ze occasioneel in het litoraal aangetroffen worden. *Idotea baltica* is een algemene soort. Ze kan ook geregeld angespoeld gevonden worden, vooral dan op accumulaties van losgekomen wieren. Ook *Idotea emarginata* komt volgens Naylor (1912) algemeen voor tussen losgekomen wieren. Als die dan aanspoelen spoelt *Idotea emarginata* mee aan, dikwijls in grote aantallen. Occasioneel zou de soort ook tussen wieren in de getijdenzone voorkomen. Huwae (1977) vermeldt in zijn publikatie over de Isopoden van de Nederlandse kust *Idotea emarginata* als zeldzaam voor Nederland. De soort was

Idotea emarginata
Naar Sars (1897)

toen alleen gekend vanop aangespoeld materiaal. In een aanvulling op die publikatie maken Adema en Huwae (1981) melding van een gelijkaardig massaal aanspoelen van *Idotea emarginata* en *Idotea baltica* als te Oostende. Op 28 juli 1979 vonden ze beide soorten massaal in een algenmassa die tussen Katwijk en Noordwijk aanspoelde.

Holthuis (1950) geeft voor de Belgische kust slechts 1 waarneming van *Idotea emarginata*, namelijk van een exemplaar verzameld te Koksijde.

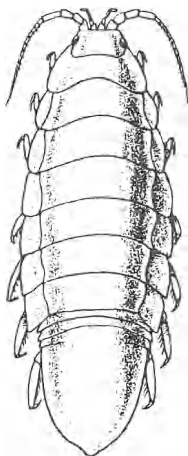
Waarschijnlijk is vooral *Idotea emarginata* toch algemener langs onze kust dan wordt gedacht. Door zijn levenswijze, eerder in het sublitoraal levend tussen bodemmateriaal, is ze waarschijnlijk weinig opvallend en wordt ze wellicht minder gesignaleerd.

Een vondst van *Idotea neglecta* op een drijvend voorwerp.

Op 17 september 1994 bezorgde de heer Bauwens uit Leffinge mij een stuk hout vol eendemossels, *Lepas anatifera*. Het was dezelfde dag aangespoeld te Lombardsijde. In het hout leefde de paalworm *Teredo megotora*. Bij nadere inspectie leverde het stuk hout ook nog tientallen exemplaren op van de sprinkhaanvlokreeft *Gammarus locusta*. Daartussen zaten ook nog 2 zeepissebedden. Het ene exemplaar was een *Idotea pelagica*, het andere een volwassen *Idotea neglecta*. Deze soort had ik nog nooit eerder

gevonden. Huwae(1977) geeft ze aan als zeldzaam voor de Nederlandse kust en alleen aangespoeld aangetroffen (hoofdzakelijk op drijvende voorwerpen) Holthuis (1950) vermeldt 2 exemplaren uit 1904 van de Westhinderbank vóór de Belgische kust. Rappé (1989) vermeldt dat ze recentelijk gevonden is. Desgevraagd ging het om een waarneming van één aangespoeld exemplaar.

Volgens Naylor (1972) is de soort dan weer niet zeldzaam voor de Engelse kusten. Ze leeft daar sublitoraal tussen accumulaties van losgekomen wieren en op visafval. Een beetje dezelfde biotoop als *Idotea emarginata* en *Idotea baltica* dus. *Idotea neglecta* zou dan ook in de getijdenzone tussen aangespoeld materiaal gewoonlijk samen met de beide andere soorten gevonden worden. Zowel te Oostende als tussen Katwijk en Noordwijk was dit niet het geval.

Idotea neglecta (Sars)
Naar Sars (1897)

Ik vermoed dat ook deze soort waarschijnlijk algemener voorkomt dan wordt gedacht, maar alweer door zijn sublitorale levenswijze minder opvalt en bijgevolg minder waargenomen wordt.

Summary

The knowledge of idoteas along the Belgian coast is rather poor. Recent findings are scarce. The author reports therefore some observations on 5 species occurring along the Belgian coast.

Idotea pelagica and *Idotea granulosa* are common residents between tidemarks. They are living on the breakwaters around Oostende. *Idotea pelagica* lives there in fairly great numbers between the mussels. *Idotea granulosa* is less abundant and lives on *Polysiphonia nigrescens*.

Numerous *Idotea emarginata* and *Idotea baltica* were found washed ashore on a beach at Oostende on 24 September 1994. They were living between cast-up waste and remains of various marine organisms, mainly *Lanice conchiglea* and *Alcyonidium*. As they are scavengers, they were probably feeding upon it.

Finally the author reports a finding of 1 specimen of *Idotea neglecta*. The specimen was collected from a piece of driftwood cast ashore on the Lombardsijde beach. The wood was covered with *Lepas anatifera*.

Reports of *Idotea emarginata* and *Idotea neglecta* are scarce from Belgium and the Netherlands. Their occurrence is probably more frequent than thought. Due to their mode of life - they are mainly living sublitorally - they have often been overlooked.

Literatuur

- Adema, J.P.H.M. en P.H.M. Huwae, 1981. Aanvullingen op Wetenschappelijke Mededeling 118 "De Isopoden van de Nederlandse kust", met vermelding van de eerste vondst van *Astacilla angicornis* (Sowerbey) uit Nederlandse wateren. Het Zeepaard, 41(2) : 41 - 44.
- Daro, M.H., 1969. Etude écologique d'un brise-lames de la côte Belge. I. Description et zonation des organismes. Annales de la Société royale zoologique de Belgique, 99: 111-159.
- Holthuis, L.B., 1950. Isopodes et Tanaidacés marins de la Belgique; remarques sur quelques espèces de la zone meridionale de la Mer du Nord. Bulletin de l'Institut royal des Sciences naturelles de Belgique, 26(5) : 1-19.
- Huwae, P.H.M., 1977. De Isopoden van de Nederlandse kust. Wetenschappelijk Mededelingen K.N.N.V., 118, 44 p.

- Kerckhof, F., 1994. Opmerkingen bij de excursie van 30 april 1994. De Strandvlo, 14(3) : 107-112.
- Naylor, E., 1955 a. The diet and feeding mechanism of Idotea. Journal of the marine biological Association of the U. K., 34 : 347-355.
- Naylor, E., 1972. British Marine Isopods. Synopses of the British Fauna (New Series) nr. 3. Academic Press, London, New York, 86 p.
- Rappé, G., 1989. Annotated checklist of the marine and brackish - water Isopoda (Crustacea Malacostraca) of Belgium. Verhandelingen van het Symposium "Invertebraten in België"; Brussel, Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen, 1989 : 165-168.

Een verse penhoren *Turritella communis* (RISSO) op het Koksijdse strand.

D. Wouters

Een aanhoudende zuidenwind kan wel eens verrassende vondsten opleveren. Dat was nu ook weer het geval op zaterdag 5 november 1994. Tijdens een strandwandeling ter hoogte van de Schipgatduinen te Koksijde vond ik in het gruis tussen de eb- en vloedlijn een halfvolwassen exemplaar van *Turritella communis*, die na meting een lengte bleek te hebben van 22 mm.

Met *Turritella*-vondsten langs de Belgische Kust is het wel altijd opletten geblazen, gezien er op sommige plaatsen (hoofdzakelijk t.h.v. Knokke-Zoute, maar ook wel eens in De Panne) *Turritella*'s vrijkomen uit bodemlagen die dateren uit het Eoceen. Het gaat dan meestal om *Turritella solanderi* (MAYER, 1877) en *Turritella imbricata* (LAMARCK, 1804).

De penhoren die ik die dag op het strand vond was echter overduidelijk een *Turritella communis*, en vertoonde een zeer vers uiterlijk. De kleur van de schelp is licht bruingeel met donkerder bruine vlekken, precies zoals de beschrijving van Bob Entrop (ENTROP B., 1965). Bovendien is aan de basis van de horen een paarse tint merkbaar. Deze paarse tint wordt o.m. vermeld door Graham (GRAHAM A., 1988).

Net zoals de verse fuikhorens *Nassarius reticulatus*, die sinds kort aan onze kust aanspoelen, is deze penhoren ten dele bedekt geweest met een zeepok.

Wellicht komt *Turritella communis* nog niet levend voor langs de Belgische Kust, maar werd ze door de zeestroming vanuit het Kanaal meegevoerd. Daar komt de soort immers wel levend voor (HOLME, 1966 - SEAWARD D.R., 1990). Ook langs de Noordnederlandse kust komt ze levend voor, vooral in de Noordzee t.h.v. de

Waddeneilanden. Daar is ze meestal begroeid met de ruwe zeerasp *Hydractinia echinata*, en wordt ze dikwijls bewoond door de heremietkreeft *Eupagurus bernhardus* (zie ook de BOER T.W., DE BRUYNE R.H., 1991).

Het is zeker niet uitgesloten dat *Turritella communis* zich in de nabije toekomst aan onze westkust vestigt, gezien de populaties van de fuikhoven en het wenteltrapje zich blijkbaar aan het uitbreiden zijn. Toch zal dit o.m. ook afhangen van de kwaliteit van het kustwater. Recente onderzoeken van onze wetenschappers hebben immers een daling van het zuurstofgehalte aangetoond in de bodemsedimenten van de Noordzee aan de Westkust (VINCX M., 1994). Deze negatieve tendens moet zeker omgebogen worden willen nieuwe soorten een kans krijgen.

Literatuur

- DE BOER T.W. & DE BRUYNE R.H., 1991. Schelpen van de Friese Waddeneilanden. Fryske Akademy, Ljouwert : 1-300.
- ENTROP B., 1965. Schelpen vinden en herkennen. Uitg. Thieme & Co, Zutphen : 1-320.
- GRAHAM A., 1988. Molluscs : Prosobranch and Pyramidellid Gastropods. Uitg. Brill/Backhuys. Leiden : 1-662.
- HOLME N.A., 1966. The bottom fauna of the English Channel. J. mar. biol. Ass. UK. 46 : 401-493.
- SEAWARD D.R., 1990. Distribution of the marine molluscs of north west Europe. Nature Conservancy Council, Peterborough : 1-114.
- VINCX M., 1994. Benthos of the North Sea : Restorable or desperately lost ? in "10 jaar Belgica". Federale Dienst voor Wetenschapsbeleid, Technische en Culturele Aangelegenheden, Brussel.

**Balansstraat 167 (bus4)
2018 Antwerpen**

Existence d'une population de *Rhithropanopeus harrisii* (GOULD, 1841) à Lillo dans le Bas-Escaut (Crustacea, Decapoda, Brachyura).

C. d'UDEKEM d'ACQZ

Rhithropanopeus harrisii (Gould, 1841) est un crabe d'eau saumâtre originaire des côtes atlantiques d'Amérique du Nord qui a progressivement colonisé de nombreuses régions d'Europe ainsi que la côte pacifique des USA (CUESTA MARISCAL et al., 1991). Six spécimens de cette espèce incluant des représentants des deux sexes (mais pas d'ovigères) ont été récoltés le 30/V/1994 à 150 m à l'est du port de Lillo, le long de la rive droite de l'Escaut. Ceux-ci ont été trouvés au bas de l'estran sous des pierres reposant sur de la vase. Nous avons obtenu environ un *R. harrisii* pour 5 pierres soulevées (les pierres étaient peu nombreuses sur le site de prélèvement). Aucune autre espèce de crabe n'a été observée à cet endroit. Quelques pierres ont également été soulevées dans le haut de l'estran mais ces dernières n'abritaient pas de crabes. Le matériel recueilli a été déposé à l'Institut royal des Sciences naturelles de Belgique.

Le premier signalement de *R. harrisii* en Belgique se base sur un exemplaire mort récolté à Doel au niveau du Prosperpolder, rive gauche de l'Escaut (DUMOULIN & RAPPÉ, 1985). Un examen approfondi de cette station effectué par plusieurs personnes le 27/X/1985 révèle la présence de nombreux *Carcinus maenas* vivants, d'un *Eriocheir sinensis* juvénile et de seulement un chélopède de *R. harrisii* (DUMOULIN & RAPPÉ, 1986). Une troisième prospection effectuée en cette localité le 22/VIII/1987 permet la récolte d'un second chélopède (ADEMA, 1991). Il est possible que l'absence de *R. harrisii* vivants au Prosperpolder soit dû à des prélèvements effectués trop haut dans la zone des marées.

Les premiers individus vivants belges (5 individus) sont récoltés le 20/XII/1991 dans l'eau de refroidissement de la centrale nucléaire de Doel (VAN DAMME et al., 1992). La récolte de plusieurs spécimens à Lillo montre que la présence de l'espèce dans l'estuaire de l'Escaut n'est pas accidentelle et l'on doit s'attendre à la découverte de nouvelles populations ici et là.

Samenvatting

Het zuiderzeekrabbetje is een zoetwaterkrab oorspronkelijk afkomstig van de Atlantische kust van Noord-Amerika die meer en meer de Europese kusten en ook de Amerikaanse Oostkust heeft gekoloniseerd. Het eerste dood exemplaar *Rhithropanopeus harrissii* in België werd gevonden te Doel in 1985.

Op 30 mei 1994 heeft de auteur 6 levende exemplaren verzameld langs de rechter Scheldeoever ten oosten van de haven van Lillo. Zij werden gevonden bij laag tij, onder stenen en in de modder.

Bibliographie

- ADEMA, J.P.H.M., 1991. De krabben van Nederland en België. Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden, i-xii, 1-244.
- CUESTA MARISCAL, J.A., J.E. GARCIA-RASO, J.I. GONZALEZ GORDILLO, 1991. Primera cita de *Rhithropanopeus harrissii* (GOULD, 1841) (Crustacea, Decapoda, Brachyura, Xanthidae) en la Península Ibérica. Bol. Inst. Esp. Oceanogr., 7(2) : 149-153.
- DUMOULIN, E., G. RAPPÉ, 1986. Het zuiderzeekrabbetje, *Rhithropanopeus harrissii* (GOULD, 1841), nu ook in België ? De Strandvlo, 5(4) : 139-142.
- VAN DAMME, P., J. MEES, S. MAEBE, 1992. Voorkomen van het zuiderzeekrabbetje *Rhithropanopeus harrissii* (GOULD, 1841) in de Westerschelde. De Strandvlo, 12(1) : 19-21.

Avenue du bois des collines 34
1420 Braine-l'Alleud
Belgique

KORTE MEDEDELINGEN

Epitonium clathrus (Linnaeus, 1758) levend opgevist uit Oosterschelde in Nederland.

36150

Onlangs ontving ik van de Heer Marco Faasse uit Arnemuiden het bericht dat er op 6 juni 1994 een levende wenteltrap *Epitonium clathrus* gevangen werd in de Oosterschelde, ter hoogte van de Hauwersinlaag, met een mosselkor, op ca. 30 m diepte. Het levend exemplaar werd opgevist door de Heer J. Nieuwenhuize uit Vlissingen.

M.-Th. Vanhaelen

Wenteltrap met operculum te Koksijde, Ster der Zee op 11 november 1994.

36151

Na een week zuidoostenwind spoelden er op 5 en 6 november 1994 respectievelijk een 30-tal en een 20-tal lege wenteltrappen aan te Koksijde, tussen de laatste 5 golfbrekers tot Ster der Zee. Slechts 3 hadden een redelijk recent voorkomen.

Een week later, op 11 november 1994, bij zuidwestenwind, lagen de meeste wenteltrappen in een afzetting vlak vóór Ster der Zee, ten zuiden van de 10 golfbrekers. Ik raapte er een 20-tal op. Eén exemplaar viel dadelijk op door de roestkleur rondom de mond; het operculum zat nog in de mondopening, daarachter bleef, van het ontbonden dier een pikzwart dik-vloeibare brij over (door het verrottingsproces).

Waarschijnlijk is dit nog een horentje van de levende strandingen tijdens de voorbije winter (december '93, jan.-maart '94, zie VANHAELEN 1994). Het 3 cm lange horentje, dat klaarblijkelijk dood terug bedolven werd en nu, na een lange periode van oostenwind met massa's schelpgruis weer bovenspoelde begint reeds grijs te worden ten gevolge van zijn lange verblijf in de bodem.

M.-Th. Vanhaelen

Toenemend aantal zeehonden in Zeeland.

Het aantal zeehonden in de Zeeuwse wateren is in 1993 toegenomen ten opzichte van voorgaande jaren. Tijdens vluchten boven de Westerschelde zijn diverse malen 8 à 9 zeehonden tegelijkertijd waargenomen. In de Oosterschelde zijn op 28 oktober vorig jaar zes zeehonden vrijgelaten. In totaal leven er nu in de Oosterschelde zo'n 8 à 9 zeehonden, terwijl er in de Voordelta 3 à 4 en in de Grevelingen 2 à 3 voorkomen. Dit brengt het aantal zeehonden in Zeeland op 18 à 22. Ook zijn er het afgelopen jaar weer grijze zeehonden gesignaleerd, onder andere op het voormalige werkeiland Neeltje Jans in de Westerschelde. Verder zijn onder meer door sportvisser's dolfijnen waargenomen in de Voordelta. Zo is op 10 januari 1993 een groep van maar liefst 100 dolfijnen gezien op een afstand van 10 mijl uit de platen van Goeree.

(Overgenomen uit "Platform", juli-aug. '94, tijdschrift van het Nederlandse Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij).

Sterke toename van visbestand in Zeeschelde !

Het doet deugd om af en toe ook eens wat positief milieunieuws te kunnen brengen.

In juli 1994 startte het Laboratorium voor Ecologie van de K.U.L. met een wetenschappelijk onderzoek naar het visbestand in de Zeeschelde tussen de Nederlandse grens en de monding van de Rupel, in opdracht van de directie van de kerncentrale van Doel. Het personeel van de kerncentrale klaagde nl. over het feit dat het oppompen van Scheldewater een probleem werd door de aanwezigheid van ... massa's vis voor de beschermde filter.

Het onderzoeksteam van de K.U.L. controleert nu om de twee weken de fuiken die zij in de rivier heeft aangebracht. Op termijn moeten de verrichte analyses een inzicht geven in het aantal vissoorten en de grootte van de populaties. De voorlopige resultaten worden door de onderzoekers als volgt samengevat : "Veel vissoorten maar minder vissen in het zoutwatergedeelte, weinig soorten maar wel grotere aantallen in de brakwaterzone en een stijgend aantal vissoorten in het zoetwatergedeelte".

Het herstel van de waterkwaliteit van de Schelde lijkt nu definitief te zijn ingezet. Het zuurstofgehalte van het Scheldewater gaat in stijgende lijn, en de chemische en bacteriologische verontreiniging neemt af. Ter hoogte van het Galgenweel (Antwerpen L.O.) werden zelfs opnieuw glasaaltjes (voorstadium paling) gesignaleerd. De

wetenschappers sluiten niet uit dat in de nabije toekomst zalm en zeeforel de Schelde zullen heroveren.

Een volledig herstel van de Schelde is evenwel pas mogelijk als het afvalwater van Brussel gezuiverd wordt. Voor dit een feit is zullen er nog wel enkele jaartjes overheen gaan.

D. Wouters

Voor wie ook eens LEVENDE walvissen wil zien...

Nu walvissen in België weer eens in het middelpunt van de belangstelling hebben gestaan door de potvisstrandingen op 18 november 1994 te Koksijde en Lombardsijde, willen we er toch even op wijzen dat het ook mogelijk is om walvissen en dolfijnen in levende lijve en in volle zee te aanschouwen, zij het dan niet aan de Belgische kust. In tal van landen is "whale watching" een populaire bezigheid geworden. Zo worden er door private verenigingen excursies georganiseerd naar bepaalde leefgebieden van onze grote zeezoogdieren. Wie interesse heeft voor zulke excursies kan in Groot-Brittannië terecht bij de volgende organisaties :

- "Sea Life Surveys" organiseert excursies langs de Schotse kusten; adres : Dervaig, Isle of Mull, Scotland PA75 6QL, GB.
- "Whale Watch Azores" richt vanzelfsprekend tochten in naar de Azoren; adres : Manor Farm (B), S. Hincksey, Oxford, OX1 5AS, GB.
- "Western Isles Sailing & Exploration C^o" organiseert excursies naar de Canarische Eilanden en de Hebriden; adres : Pencreege, Trelill, Nr. Bodmin, Cornwall PL30 3HT, GB.

Bij twee andere organisaties kan je dan weer walvissen en dolfijnen "adopter". Het gaat hier uiteraard om financiële steun voor de studie en het behoud van zeezoogdieren. Deze organisaties zijn de volgende :

- "Whale and Dolphin Conservation Society", Freepost (SN 863), Bath BA1 2XF, GB;
- International Wildlife Coalition Trust (Whale Adoption Project), P.O. Box 73, Hartfield, East Sussex TN7 4EY, GB.

D. Wouters

Document

De gezondheidstoestand van de Noordzee : Deel 1.

Vertaling van het North Sea Quality Status Report 1993. Opgemaakt door de "North Sea Task Force, bestaande uit leden van de Commissies van Oslo en Parijs, en de "International Council for the Exploration of the Sea".

Wij verontschuldigen ons bij voorbaat voor eventuele nuanceverschillen, die het gevolg zouden kunnen zijn van onze vertaling.

1) Vanuit een fysisch oceanografisch standpunt kan de Noordzee als een eenheid worden beschouwd, maar zijn grote heterogeniteit wordt duidelijk bij elke aanslag op zijn gezondheid. Er werd aangetoond dat grote gebieden belast zijn met concentraties aan contaminanten, die het vervuilingsniveau van de Noordelijke Atlantische Oceaan overstijgen. In het algemeen kan de impact van deze verhoogde concentraties, afkomstig van lozingspunten vanuit de Noordzeelanden, slechts duidelijk gemeten worden waar de concentraties het hoogst zijn, dus dicht bij de bron van de vervuiling, bijvoorbeeld in estuaria of in bezinkselgebieden zoals in de Noorse Trog en delen van de Doggerbank, of in de Waddenzee en gebieden waar het verloop van de zeestromingen de waterverversing beperkt, zoals langs de Nederlandse en Deense kusten.

2) Sommige detecteerbare effecten kunnen toegeschreven worden aan bepaalde contaminanten, zoals bijv. het effect van hoge PCB-concentraties op de voortplanting van zeehonden, en het effect van TBT (tributyltin) op de schelpvorm van oesters of het imposex-verschijnsel bij purperslakken. Daar waar de oorzaak van een effect niet duidelijk kan bepaald worden, moeten twee mogelijkheden onderzocht worden : betreft het een nog onbekende contaminant en/of kan er sprake zijn van een complementaire werking van verschillende stoffen.

Het feit dat slechts enkele blijvende organische contaminanten de aandacht kregen, is een belangrijke reden voor bezorgdheid en onzekerheid.

3) Afgezien van de offshore olie- en gasindustrie die plaatselijk wel enige vervuiling veroorzaakt, zijn er weinig ernstige problemen in de noordelijke en centrale delen van de Noordzee. De effecten van de vervuiling zijn duidelijker merkbaar ten oosten van het Kanaal, en in de kustzones en estuaria.

4) Langs de kustzones, vooral deze van de Zuidelijke Bocht en deze van de Duitse Bocht, drukt de ontwikkeling van landbouw, industrie en toerisme zwaar op de habitats van soorten die in zoutmeersen en in het intergetijdenzone leven, of op andere kusthabitats. Op bepaalde plaatsen werden de broed- en voedselgronden praktisch volledig vernietigd.

5) Estuaria en andere schuiloorden zoals de Waddenzee zijn belangrijk als kweekplaatsen voor jonge vis en als voedselgronden voor zeevogels. Het zijn precies deze gebieden die het meest onderhevig zijn aan de hoogste inputs en concentraties van contaminanten.

6) De populaties van diersoorten die op de zeebodem leven (het benthos) worden zwaar op de proef gesteld door dumping (= bedekking), baggeren (zowel voor onderhoud van havens als voor zand- en kiezelwinning, ongelukjes bij boringen van offshoreplatforms, het veelvuldig gebruik van treil- en sleepnetten, en een gebrek aan zuurstof, gepaard gaande met algenbloei. De korte regeneratietijd van de meeste dieren duidt erop dat de populaties in staat zijn zich vlug te herstellen wanneer de oorzaak van hun ongemak wordt weggenomen. Soorten met een langere levensduur hebben het moeilijker om zich van een klap te herstellen, zelfs wanneer de druk waaraan zij blootstaan niet groot is. Daar waar de overlast intens is zal de impact groot zijn, en zullen uitgestrekte zones aangetast worden : meer dan 1.000 km² in totaal. Dit is o.m. het geval in oliewinningsgebieden en plaatsen waar de bodem voortdurend doorgewoeld wordt.

7) In de winter wordt langs de zuidoostelijke kust van het Verenigd Koninkrijk hogere nutriëntenconcentraties gemeten dan in het centraal deel van de Noordzee, met sterk verhoogde concentraties langs de zuidelijke en oostelijke kusten van Noord-Frankrijk tot Denemarken, alsook in het Kattegat en het oostelijke deel van het Skagerrak.

Er zijn hoge stikstofconcentraties op de rivieroevers vastgesteld, wat tot uiting komt in een hoog nitraat niveau en gewijzigde stikstof/fosfor-verhoudingen in de kustwateren tijdens de winter en de lente.

Effecten van eutrofiëring zijn vastgesteld in sommige kustregio's van de Zuidelijke Bocht, de Duitse Bocht, het Kattegat, het oostelijke Skagerrak, de Franse Kanaalkust, en twee kleine estuaria in het Verenigd Koninkrijk.

8) Eeuwen zeevisserij hebben het visbestand van de Noordzee grondig gewijzigd. De introductie van moderne vismethodes en vangstmateriaal hebben tot een vergroting van de impact geleid op het hele visbestand. De vispopulaties bestaan heden ten dage vooral

uit relatief jonge vis. Wanneer het aantal vangsten beperkt wordt kunnen de commerciële vissoorten opnieuw een hogere opbrengst verzekeren. Sommige vissoorten worden zodanig overbevist, dat het voortbestaan van deze soorten in gevaar wordt gebracht. De vangst van deze zwaar belaagde soorten dient dringend aan banden te worden gelegd.

9) Het is algemeen erkend dat de bijvangsten van de commerciële visserij sterfte tot gevolg heeft voor heel wat niet commercieel geëxploiteerde vissoorten. Over de impact van deze doodsoorzaak op de populaties van deze soorten is tot op heden weinig geweten.

Bepaalde types van vistuigen veroorzaken ook de dood van zeezoogdieren en duikende zeevogels, door verstikking of verdrinking. De beschikbare statistieken zijn niet omvangrijk genoeg om representatief te zijn, en de impact van deze dodelijke vistuigen op populaties van zoogdieren en vogels kan niet duidelijk bepaald worden.

De visserij heeft enkel positieve effecten op vogelpopulaties door de aanvoer van extra voedsel uit visafval en bijvangsten. Nochtans veroorzaakt ze ook negatieve effecten, zoals het wegvangen van essentiële voedselvoorraden door overbevissing. Deze bijkomende druk kan ernstige gevolgen hebben wanneer het visbestand reeds door natuurlijke oorzaken (zoals weersomstandigheden) wordt gereduceerd.

10) Uit bovenstaande gegevens blijkt dat de oorzaken van herkenbare problemen niet altijd duidelijk zijn. Niettemin kunnen enkele duidelijke belangrijke punten onderscheiden worden, en dringen zich bepaalde conclusies op.

De problemen en mogelijke remedies komen in het volgend nummer aan bod.

Vertaling door Dirk Wouters

GESIGNALEERDE LITERATUUR

SMALDON, G., L.B. HOLTHUIS, C.H.J.M. FRANSEN, 1993. Coastal Shrimps and Prawns. Synopses of the British Fauna (New Series), No 15 (Second Edition): i-vii, 1-142.

ISBN 1 85153 252 8.

Te bestellen bij: Universal Book Services, Warmonderweg 80, 2341 KZ Oegstgeest, Nederland

HOLTHUIS, L.B., 1993. The recent genera of the Caridean and Stenopodidean shrimps (Crustacea, Decapoda): with an appendix on the order Amphionidacea. C.H.J.M. FRANSEN & C. van ACHTERBERG (ed.), Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden: 1-328.

ISBN 90-73239-21-4.

Te bestellen bij: Universal Book Services, Warmonderweg 80, 2341 KZ Oegstgeest, Nederland

**C. d'UDEKEM d'ACQZ
Kapelstraat 3
9910 URSEL**

INHOUD JAARGANG 14 - 1994

Jaargang 14 nr. 1

Woord Vooraf.	1
Bestuursmededelingen - Excursiekalender.	2
Errata.	4
Van Zwynsvoorde, Ch. Verbeteringen en aanvullingen bij het artikel "Epifytisme bij diatomeeën".	5
Wouters, D. Bij de vondst van een <i>Cypraea annulus</i> (LINNAEUS, 1758) te Oostende.	9
Udekem d'Acoz, C. d' Présence d' <i>Amphiura</i> (<i>Acrocrida</i>) <i>brachiata</i> (MONTAGU, 1804) (<i>échinodermata</i> , <i>Ophiuroidea</i> , <i>amphiuridae</i>) en Belgique et remarques sur certains <i>échinodermes</i> de la faune Belge.	11
Severijns, N. Verslag van de Normandië-reis (5-10 april 1993).	16
Vanhaelen, M.-Th. Eikapsels van de tepelhoren <i>Lunatia catena</i> (DA COSTA, 1778) op het Koksijds strand in mei-juli 1993.	33
Wouters, D. Er was eens een zeenaaktslak, genaamd <i>Alderia scaldiana</i> , of toch niet ?!	35
Severijns, N. <i>Solen marginatus</i> (MONTAGU, 1803) en <i>Ensis arcuatus</i> (JEFFREYS, 1865) met vleesresten te Oostduinkerke.	37
Wouters, D. Vier mariene mollusken wettelijk beschermd in Groot-Brittannië.	39
Vanhaelen, M.-Th. Nog meer levende <i>Nassarius reticulatus</i> (LINNAEUS, 1758) in De Panne.	41
Vanwallegem, R. Levende <i>Nassarius reticulatus</i> en <i>Lunatia nitida</i> van de kustvisserij.	43
Dumoulin, E. De zwarte kraai <i>Corvus corone</i> predaterend op mollusken.	44
Korte Mededelingen.	46

Jaargang 14 nr. 2

Woord Vooraf.	47
Bestuursmededelingen - Excursiekalender - Erratum.	48
Wouters, D. Gunstige perspectieven voor het ecosysteem van het Schelde-estuarium.	53
Bruggen, A.C. van. Enige beschouwingen over diversiteit en bescherming van de weekdieren.	58
Vanhaelen, M.-Th. Eindejaarsexcursie : Westhoekstrand, De Panne, op 19 december 1993.	64
Jonckheere, I. <i>Chlamys varia</i> (L., 1758) doublet op het strand van Koksijde.	68
Vanhaelen, M.-Th. Pijlintkvisseren en eierstrengen <i>Loligo sp.</i> op het Koksijds strand in mei 1993.	69
Korte Mededelingen.	73
Gesignaleerde Literatuur.	75

Jaargang 14 nr. 3

Woord Vooraf.	76
Bestuursmededelingen - Excursiekalender.	77
Wouters, D. Misvormde mollusken op het strand een teken aan de wand.	79

Vanhaelen, M.-Th. Eikapsels van de dwergpijlintkvis <i>Alloteuthis subulata</i> (LAMARCK, 1798).	81
Rappé, G. Landslakken op het strand.	83
Severijns, N. & Vanhaelen, M.-Th. De verspreiding van <i>Ensis directus</i> (CONRAD, 1843) in Noord-Frankrijk.	84
Wouters, D. Amerikaanse zwaardschede (<i>Ensis directus</i> , CONRAD) nu ook in Oostzee.	92
Vanhaelen, M.-Th. Wenteltrapje <i>Epitonium clathrus</i> (LINNAEUS, 1758) levend aangespoeld aan onze Westkust.	94
Mares, J. Strandexcursie te Oostende.	103
Kerckhof, F. Opmerkingen bij de excursie van 30 april 1994.	107
Vanhaelen, M.-Th. De zomer 1994 aan de Westkust : heet.. saai..maar toch !	113
Jonckheere, I. Verslag SWG-excursie te Koksijde op 13 augustus 1994.	115
Korte Mededelingen.	116
Gesignaleerde literatuur.	118
Boekbespreking.	119
Jaargang 14 nr. 4	
Woord Vooraf	120
Bestuursmededelingen - Excursiekalender - Jaarvergadering.	121
Vanderperren J.P. Richtlijnen voor het invullen van de "Streeplijst voor aangespoelde strandvondsten"	124
Vanhaelen, M.-Th. Eikapsels van de kathaai op het strand van Oostduinkerke.	127
Van Rillaer, L. 24.04.1994 - DAG VAN DE AARDE - Strandexcursie Oostelijke strekdam te Heist.	130
Jonckheere, I. Gedoornde hartschelp levend op het strand van Koksijde	135
Wouters, D. Bevriende organisaties - even voorstellen : De "Marine Conservation Society" 136 (Groot-Brittannië).	136
Faasse, M. Raadsel	138
Kerckhof F. Nota's over zeepissebedden van het geslacht <i>Idotea</i> (Crustacea, Malacostraca)	139
Wouters, D. Een verse penhoren <i>Turritella communis</i> (RISSO) op het Koksijdse strand.	145
Udekem d'Acoz, C. Existence d'une population de <i>Rhithropanopeus harrisii</i> (GOULD, 1841) 147 à Lillo dans le Bas-Escaut (Crustacea, Decapoda, Brachyura).	147
Korte Mededelingen	149
Document	152
Gesignaleerde literatuur	155
Inhoud jaargang 14 - 1994	156

Jeugdherberg "De Ploate"

Langestraat 82, 8400 Oostende

Tel. 059/80.52.97

Verzorgt voor u:

Natuureducatief maatwerk voor individuele leden, gezinnen, groepen en scholen (volgens leeftijdsgroepen, budget en aangevraagd thema).

Volledig uitgewerkte dag, halvedag uitstappen en meerdaagse verblijven.
Geleide strandwandelingen.

Inrichten van studiedagen, kadervorming, congressen, seminars en vergaderingen.

Alles-inbegrepen-programma's: volpension accommodatie, uitstappen, opdrachten, werkbladen, didactisch en educatief materiaal, documentatie en een degelijke begeleiding door onze gidsen.

Groene winkel, natuur-infocentrum en vogelasiel.

OPTIEK "DE PUTTER"

St.-Jakobsstraat 32
8000 BRUGGE
Tel. 050/33.47.88

**Euromex microscopen
&
stereomicroscopen**

